

Technické centrum pro mládež – inspirace pro budoucnost

Zdeněk Friedmann

Rámcový vzdělávací program pro 2. stupeň základních škol umožňuje ve vzdělávací oblasti *Člověk a svět práce* výběr vzdělávacích okruhů tak, že každá škola volí minimálně dva ze sedmi následujících: *Práce s technickými materiály*, *Design a konstruování*, *Práce s laboratorní technikou*, *Využití digitálních technologií*, *Provoz a údržba domácnosti*, *Pěstelské práce a chovatelství*, *Příprava pokrmů*. Osmý tematický okruh *Svět práce* je povinný, zaměřený na problematiku profesního poradenství a výchovu k volbě povolání.

Promyšlená volba tematických okruhů ve výše uvedené vzdělávací oblasti může mimo jiné významně pomoci rozvoji zájmů žáků a jejich pozdějšímu rozhodování o dalším profesním zařazení. Kritéria pro výběr vzdělávacích okruhů mohou být v jednotlivých školách velmi odlišná. Volba tak může být výhradně závislá např. na takových okolnostech jako je nedostatek prostor pro školní dílnu, nákladná údržba nástrojů a nářadí, nákladné zařízení moderní školní kuchyně, neexistující vztah k praktickým činnostem technického charakteru ve vedení školy, nedostatek kvalifikovaných učitelů apod. Nikdo neví a nezkoumá, do jaké míry jsou školy schopny a ochotny respektovat zájmy žáků, rodičů, potřeby výrobní sféry regionu apod. Podpůrná, pomáhající opatření (zejména financování potřebných dílen a laboratoří) ze strany MŠMT neexistují.

V posledních letech se v laické i odborné veřejnosti hovoří o nedostatku zájmu žáků o technické obory, o krizi a zániku mnoha učebních oborů a s nimi o zániku některých odborných učilišť a také o postupně mizející snaze rodičů předávat svá řemesla svým dětem. Závažné problémy odborného školství často diskutované na stránkách odborného tisku (např. Husník, 2006) jsou velmi varující pro celou naši společnost. Současný nedostatek kvalifikovaných pracovníků v některých (převážně dělnických a řemeslných) profesích, rostoucí nezaměstnanost, problémy s uplatněním absolventů středních škol na trhu práce, potíže s rekvalifikací, problémy s absolventy základních škol, kteří zůstávají z různých důvodů bez dalšího vzdělávání atd., vyžaduje nové, aktivnější přístupy již z úrovně základního školství. Vzniká požadavek široké participace odborné i neodborné veřejnosti na realizaci ŠVP (srov. Skalková 2005, s. 7). Dochází k tomu, že se v souvislosti s často nepromyšleným rušením školních dílen v některých základních školách (zejména ve větších městech) nemůže výuka praktických činností vůbec provádět. Zejména činnosti ve vzdělávacích okruzích *Práce s technickými materiály* a *Provoz a údržba domácnosti*. Žáci se zájmem o praktické činnosti ve školních dílnách tak ztrácejí jedinečnou možnost uplatnění svých motorických schopností a dovedností. Nový atraktivní vzdělávací okruh *Využití digitálních technologií* zase vyžaduje poměrně nákladné vybavení na které bez dotací z projektů sama základní škola nemá prostředky. Přitom promyšlená volba tematických okruhů v rámci ŠVP může významně pomoci rozvoji zájmů žáků a jejich rozhodování o dalším profesním zařazení. Něco zde chybí!

Stávající centra volného času a podobná zařízení či organizace, nabízejí sice některé obory technické zájmové činnosti, ale často úzce specializované (např. letecké modelářství) a pouze pro velmi omezený počet zájemců. To není cesta pro zabezpečení vzdělávacích potřeb základních škol a jejich žáků. Nabízí se poněkud jiná možnost.

Klesá počet žáků na základních školách, některé školy se slučují, jiné zanikají. Uvolněné prostory by možná bylo efektivní využít ke zřízení tzv. **Technických center mládeže**. Není to myšlenka nová (v některých evropských státech něco podobného funguje), ale zdá se, že našemu školství by mohla prospět. Komu by mělo sloužit a jak by mělo takové technické centrum vypadat?

Pro koho?

Především vždy pro žáky několika okolních základních škol se zaručenou dostupností k zajištění pravidelné kvalifikované výuky vyučovacích předmětů technického charakteru. Byla by plně zajištěna výuka zabezpečující vzdělávací okruhy *Design a konstruování*, *Práce s technickými materiály*, *Provoz a údržba domácnosti*, *Práce s laboratorní technikou* a kvalifikovaně řešena převážná část problémů a úkolů spojených s profesní orientací (povinný okruh *Svět práce*). Vzhledem k předpokládanému technickému vybavení by mohlo centrum zajišťovat i potřebnou dopravní výchovu. Podle možností by centrum mohlo zajišťovat alespoň část potřebné praktické výuky pro zvláštní školy (pokud se v daném regionu vyskytují). Celé pracoviště by mohlo sloužit jako cvičná škola pro pedagogickou praxi studentů učitelství technické a informační výchovy na pedagogických fakultách. V čase mimo pravidelnou výuku by centrum sloužilo jako zařízení nabízející různorodou zájmovou činnost – od elementárních ručních prací a prací s technickými materiály přes práci na obráběcích strojích, elektrotechnické činnosti až po specializované činnosti s výpočetní technikou.

Kdo to povede?

Centrum musí pracovat na profesionální úrovni. Přípravu výuky, materiál, údržbu zařízení, specializované práce na strojích apod. zabezpečí technický personál – vyučení a středoškolsky vzdělaní pracovníci – technici. Výuku povedou plně kvalifikovaní učitelé – absolventi pedagogických fakult – odborníci na technickou a informační výchovu. V čele musí být vysokoškolsky vzdělaný učitel s manažerskými schopnostmi.

Jak se to bude organizovat?

Výuka bude probíhat ve větších, zpravidla čtyřhodinových blocích. Ve skupině může být maximálně 15 žáků, jinak je výuka nekvalitní. Pět čtyřhodinových bloků v jedné oblasti (např. ruční obrábění kovů) nahradí pravidelnou půlroční výuku na základní škole. Současně může být v provozu několik učeben a výuky se může zúčastnit až 75 žáků. Pokud bude centrum pracovat ve dvou čtyřhodinových cyklech, znamená to denně v pravidelné výuce až 150 žáků.

Výhody

Základní školy přestanou řešit problémy s často nekvalitní výukou vyučovacích předmětů technického charakteru. Žáci se dostanou do kvalitně vybavených dílen a laboratoří. Nástroje i nářadí, stroje, materiál, počítače atd. – vše bude neustále připraveno k využití. Kurzy budou profesionálně připraveny a vedeny. Budee zabezpečena bezpečnost a hygiena práce. Lze předpokládat i zájem o kvalitní trávení volného času – zmenšování rizika vzniku problémů u mladých lidí. Informační centrum bude koncentrovat kvalifikované informace o studijních možnostech v rámci regionu, provádět poradenskou činnost a připravovat žáky na volbu vlastní profese.

Nevýhody

Přechod žáků do centra, které je mimo školu a někdy dostupné pouze hromadnou dopravou znamená zvýšené riziko při přesunech. Lze řešit kvalitní organizací, přesunem pomocí školních autobusů (podobně jako na hodiny plavání).

Při dlouhodobější nepřítomnosti jednotlivců dochází u nich k podstatnému zpoždění (vzhledem k blokové výuce) při osvojování potřebných vědomostí a dovedností. Lze řešit dodatečnou náhradní výukou v odpoledních hodinách apod. Problémy s rozvrhem základních škol a organizací práce – dělení a střídání skupin vyřeší schopný ředitel.

Vybavenost

Dílna pro ruční obrábění kovů, dílna pro ruční obrábění dřeva, strojní dílna (kovoobráběcí stroje), přípravná materiálu (dřevoobráběcí stroje), kombinovaná dílna (kovárna, svařovna s vypalovací pecí na keramiku), elektrolaboratoř (elektronické stavebnice, digitální měřicí technika, zařízení pro tvorbu tištěných spojů atd.), počítačová laboratoř, informační centrum, sklady, pracovny techniků a učitelů, sociální zařízení, šatny. Předpokladem je kvalitní vybavenost nářadím, nástroji, stroji a finanční zdroje na nákup potřebného materiálu. Kvalitní

výpočetní technika s novým softwarem (grafika, střizny aj.), digitální kamery, fotoaparáty a další digitální technika.

Kdo to zaplatí?

Ten kdo má zájem na elementární technické vzdělanosti naší mládeže a s tím na dalším rozvoji naší společnosti. Tedy vláda, MŠMT – možná ve spolupráci s Evropskou unií. Jako sponzoři mohou dobře fungovat výrobní závody. Iniciativní základní školy by ve vzájemném spojení a spolupráci mohly na vytvoření podobného centra získat finance z Evropských sociálních fondů.

Je to utopie?

Možná se to vzhledem k současným možnostem MŠMT tak může jevit. Ale změna myšlení v tomto případě přeje připraveným. Útlum tvořivé praktické činnosti technického charakteru u mládeže v dlouhodobém horizontu znamená odklon od tradiční technické vyspělosti celé České republiky!

Literatura:

- DELORS, J.(ed.).*Learning: The Treasure Withing*.Report to UNESCO of the International Commission on Education for the Twenty – first Century. Paris: UNESCO Publishing, 1996.
- FRIEDMANN, Z. Profesní orientace žáků. In STŘELEČ, S. (ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy*. Brno: MU, 2005, s. 165-177. ISBN 80-210-3687-7.
- HUSNÍK, P. Učební obory hlásí útlum. In *Učitelské noviny* č. 17/2006, s. 15
- PRŮCHA, J. Rámcové vzdělávací programy: Problém vymezování kompetencí žáků. In *Pedagogika* roč. LV, 2005, s.26-35.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VUP 2005.
- SKALKOVÁ, J. Rámcové vzdělávací programy – dlouhodobý úkol. In *Pedagogika* roč. LV, 2005, s.4-19.